

Oponentský posudek bakalářské práce

předložené Evangelické teologické fakultě UK dne 24. 6. 2022

Katarína Kajová, *Perspektívy feministické teologie v biblistice: Hagar, Praha 2022, 58 stran.*

Obsah práce

Předložená bakalářská práce je sondou představující dva výrazné typy feministické starozákonní biblistiky zastoupené zde badatelkami Phyllis Trible a Dorou Rudo Mbuwayesango. Stavba práce je tomuto cíli zcela přiměřená. Po krátkém úvodu představuje druhá kapitola stručně, ale výstižně nejprve feminismus obecně, problém vztahu feminismu k náboženství, feministickou teologii a nakonec feministickou biblistiku. Následující ústřední kapitoly 3 a 4 jsou věnované Trible a Mbuwayesango – nejprve vždy představují jejich práci obecně a poté popisují, jak tyto badatelky čtou příběh Hagar obsažený v Gn 16 a 21. Pátá kapitola výkladu Trible a Mbuwayesango srovnává, upozorňuje na odlišnosti i společné body. Jak uzavírá poslední odstavec Závěru, díky zkušenostem s různými životními kontexty mají Trible a Mbuwayesango každá „zvýšenou citlivost“ pro určité témy, která je [...] daná svým kontextem“ (str. 54). V obou případech se však potvrzuje, že feministická biblistika „vede k vnímavosti a citlivosti k tým postavám, které feminizmus rozoznává jako utlačané“ (tamtéž).

Seznam použité literatury obsahuje celkem 31 titulů, z toho 30 v angličtině a jeden v češtině.

Hodnocení věcné

Práce je velmi zdařilá, elegantně a bez zbytečných odboček spěje k cíli, který si autorka vytyčila. To je třeba zdůraznit zvláště s ohledem na úvodní pasáže – od feminismu obecně přes otázku vztahu feminismu a náboženství a feministickou teologii text v soustředném pohybu postupuje k feministické biblistice, přičemž se autorce i u „vnějších kruhů“ daří pojednávat především ty aspekty daných témat, jež budou relevantní při pozdějším pojednání konkrétní práce Trible a Mbuwayesango. Například hned v úvodním představení feminismu autorka zdůrazňuje jako důležitý společný rys jeho různých podob, že je „súčasne intelektuálnou angažovanosťou a politickým hnutím“ (str. 11), což je později opakovaně demonstrováno i na tom, jak Trible a Mbuwayesango čtou Gn 16 a 21 (viz např. závěr srovnání jejich přístupů na str. 51n). Podobně v oddíle věnovaném feminismu a náboženství (2.1) si autorka všímá jejich ambivalentního vztahu, později například zmíní specifické africké podoby tohoto vztahu v podkapitolce o feministické teologii (2.2) a v kapitolách věnovaných výkladu Hagarina příběhu popisuje, jakým způsobem se pojednáváné interpretace chtějí vztahovat k určitým současným náboženským kontextům.

Velmi vhodný je také výběr biblických textů, na nichž je rozmanitost feministické biblistiky ilustrována. V zápletky Hagarina příběhu má významnou roli konflikt dvou žen, což potenciálně rozšiřuje vějíř feminismem ovlivněných čtení, a samotná postava Hagar nutně nastoluje téma intersekcionality (i když tento termín se začal používat až po vydání *Texts of Terror*). Zatímco Trible tematizuje především různé formy útlaku, jimž je vystavena Hagar, Mbuwayesango na základě srovnání biblických textů s pravidly, jimiž se řídí manželství v kulturách Shona a Ndebele, ukazuje i na překerní situaci Sáry a také, jak Sára i Hagar svým jednáním posilují patriarchální společenské struktury.

Autorka opakovaně prokazuje schopnost samostatně zhodnotit prezentované přístupy v širším kontextu starozákonní biblistiky, například když metodu Mbuwayesango přiřazuje k takzvané sociálněvědné exegezi, jíž na str. 40-42 věnuje malý exkurs (ačkoliv Mbuwayesango sama se k této metodě výslovně nehlásí). Za jistý nedostatek práce přesto lze považovat, že se

ocitla v příliš velkém vleku pojednávané literatury. Autorka někdy upozorní na problémy výkladů Tribble a Mbuwayesengo, je v tom ale velmi zdrženlivá. Příznačně její asi nejsilnější kritika Mbuwayesengo má podobu dekonstrukce přístupu této badatelky na základě nároků, jež sama Mbuwayesengo na africkou feministickou exegezi klade (ovšem v jiném textu) – Bibli je podle Mbuwayesengo třeba číst tak, aby vedla k osvobození afrických žen (viz str. 38n), ovšem, jak autorka práce upozorňuje na str. 54, není úplně jasné, jak k tomu Mbuwayesenko přispívá svým výkladem Gn 16 a 21.

Představené feministické exegeze by ovšem bylo možné zhodnotit nejen na základě kritérií a předpokladů samotných pojednávaných badatelek, ale také z odstupu biblistiky druhého desetiletí 21. století. Oba pojednané výklady Hagarina příběhu jsou totiž relativně staré (článek Mbuwayesenko vznikl před téměř čtvrtstoletím [1998], kniha Tribble před téměř čtyřiceti lety [1984]) a podle mého názoru odrážejí výrazně jinou situaci disciplíny, než je kontext, v němž bakalářská práce vznikla. U otázky hodnocení představených výkladů z perspektivy dnešního stavu starozákonního bádání by se autorka mohla krátce zastavit při obhajobě práce. Neobjasněné také zůstalo, proč si pro svou sondu do feministické exegeze autorka vybrala právě dané dvě badatelky.

Hodnocení formální stránky práce

Pokud mohu se svou nedokonalou znalostí slovenštiny soudit, je práce psána dobrým, velmi srozumitelným odborným stylem. V textu se sice občas objevují běžné chyby (vybočení z vazby, nesprávné gramatické tvary apod.), není jich ale mnoho. Grafická úprava nadpisů je střizlivá a jasná. Odkazy na literaturu v patových poznámkách jsou vždy srozumitelné, ale bohužel nemají zcela jednotný styl – někdy má odkaz zkrácenou podobu (příjmení a titul), někdy je uveden plnější bibliografický údaj (srov. pozn. 1 a 2). Citační styl kolísá také v závěrečné bibliografii (např. hned u prvního titulu je uvedeno ISBN, u druhého ne). Velmi často (ale ne vždy) jsou v bibliografii psány kurzívou názvy článků (a nejen knih a časopisů), což je v oboru neobvyklé.

Bohužel je v předkládané práci použita nevhodná transkripce hebrejštiny. Přepisovat slovo *שִׁפְחָה* jako *shiphah* nedává moc smysl ani v anglickojazyčném textu, ve slovenštině je tato transkripce zcela nepřijatelná. V práci psané slovensky na ETF UK se autorka mohla držet například transkripčního systému, který uvádí *Príručný Lexikón biblických vied* Jozefa Heribana (Řím 1992, str. 51-53), nebo jednoho ze systémů navržených Martinem Prudkým v článku „K transkripci hebrejštiny“ (*Teologická reflexe* 1 [1995]). Ve slovenském textu je nevhodné používat toponymum Shur místo obvyklého Šúr.

Závěr

Uvedené výhrady k práci K. Kajové nejsou nijak zásadní, zvláště vezmeme-li v úvahu, že se jedná teprve o práci bakalářskou. Jako celek předložená práce vyhovuje požadavkům kladeným na bakalářskou práci, a doporučuji ji k obhajobě. Při klasifikaci navrhuji vycházet od stupně **výtečně (A)**.

V Praze dne 7. září 2022

Jan Rückl